GÖTEBORGS UNIVERSITET

SEGERSTEDTINSTITUTET

RAPPORT

RAPPORT 18

# ISRAELISK DIASPORA I EN TID AV FÖRÄNDRING

## Identitet, mobilisering och antisemitism

Isabell Schierenbeck

Göteborgs universitet
Segerstedtinstitutet

November 2026

ISBN: 978-91-991003-4-0

# Innehållsförteckning


INNEHÅLLSFÖRTECKNING ..... 1

INLEDNING ..... 2

Syfte och frågeställningar ..... 3

TEORETISKA OCH METODOLOGISKA UTGÅNGSPUNKTER ..... 4

Diaspora, identitet, mobilisering och antisemitism ..... 4

Metod och material ..... 6

Etiska överväganden ..... 7

Idealtyper som analysmetod ..... 7

RESULTAT ..... 8

Den israeliska diasporan – då och nu ..... 8

Vart utvandrar israeler? ..... 9

Vilka utvandrar? ..... 11

Varför utvandra? ..... 12

Den israeliska diasporan i Sverige och Tyskland ..... 14

Idealtyper från diasporan – Dani, Eyal och Orna ..... 16

Dani – israel, svensk och jude ..... 16

Eyal – en transnationell israel ..... 18

Orna – en aktivistisk israel ..... 19

SAMMANFATTNING OCH AVSLUTANDE REFLEKTIONER ..... 22

Den israeliska diasporan – vilka, var och varför? ..... 22

Den israeliska diasporan – identitet, mobilisering och antisemitism ..... 23

Avslutande reflektioner ..... 24

REFERENSER ..... 26

BILAGA A ..... 31

Intervjupersoner ..... 31

# Inledning

I mars 2023 var jag i Israel under en längre period och följde de omfattande protesterna i landet mot de så kallade juridiska reformerna. De hade initierats av den nytillträdda israeliska regeringen några månader tidigare. Reformerna resulterade i de största protesterna någonsin i landets historia. En lördagskväll efter protesterna i Tel Aviv var jag på väg tillbaka till mitt hotell och satte mig på en bänk på Ben-Gurion-boulevarden. Bredvid mig satt ett par i 60-årsåldern. Vi började prata. De hade deltagit i protesterna och kvinnan berättade att hon nyligen hade beviljats nederländskt medborgarskap på grundval av sin mors härkomst. Hennes dotter, svärson och barnbarn hade redan lämnat Israel för Amsterdam och nu tänkte hon och hennes man göra detsamma. ”Vi kan inte leva här längre,” sa hon uppgivet. Hon fortsatte: ”Det här är inte det land som mina föräldrar byggde upp och stred för. Min far deltog i alla krigen, från Självständighetskriget till Yom Kippur. Det är förlorat. Vi har förlorat.”

Kvinnan på bänken är inte ensam om att känna så. Det första halvåret 2023 lämnade en ovanligt stor andel israeler landet. Efter Hamas terrorattack mot Israel den 7 oktober samma år och kriget i Gaza fortsatte utvandringen. Cirka 83 000 personer lämnade Israel under 2023, en uppgång med 44 procent i jämförelse med tidigare år. Och utvandringen fortsatte. 2023–2025 lämnade uppskattningsvis 220 000 israeler landet (Amit 2026; Knesset News 2026; Staetsky 2025b).[1] Israels befolkning är idag strax över 10 miljoner, och för första gången på länge bromsade landets befolkningstillväxt (Weinreb 2025).[2] Forskningen lyfter fram tre huvudsakliga anledningar till de senaste årens utvandring: höjda levnadskostnader, den Netanyahu-ledda regeringens reformpaket, som kritiker menar underminerar de demokratiska institutionerna i landet, samt Hamas attack mot Israel, krigen i Gaza, Libanon och Iran och den volatila säkerhetspolitiska utvecklingen i regionen (Amit 2026; Yohanani et al. 2025).

En ny grupp israeler har därmed på kort tid anslutit sig till den israeliska diasporan som 2021 uppskattades till cirka 600 000 personer (CSB 2025a; Staetsky 2025b). Det är framför allt till Europa israeler utvandrar, inte till Kanada eller USA där merparten av den israeliska diasporan bor sedan tidigare. De bosätter sig i Tyskland och Nederländerna, som redan har en relativt stor israelisk diaspora, men de senaste åren har också nya destinationer lagts till, som till exempel Cypern, Grekland, Portugal och Tjeckien (Staetsky 2025ab). Ett mindre antal personer med israelisk bakgrund bor i Sverige, medan Tyskland idag är det land i Europa som har den största andelen personer födda i Israel i absoluta tal (Staetsky 2025b, 2026).

Samtidigt har situationen för judar hårdnat i Europa med tilltagande antisemitism i kölvattnet av Hamas attack på Israel och kriget i Gaza (Diamant 2023; European Union Agency for Fundamental Rights 2026; Mattsson et al. 2025; Ritzmann 2025; The Center for the Study of Contemporary European Jewry & The Irwin Cotler Institute 2026), något som även judar och israeler i Europa vittnar

[1] Se även Aters (2026) beräkning (som utförs med delvis annan metod) och resulterar i något högre siffror; 86 000 (2023), 91 000 (2024) och 91 000 (2025), totalt cirka 270 000 mellan 2023–2025.

[2] Utvandringen från Israel har ökat under de senaste 25 åren men är fortfarande relativt låg jämfört med andra länder (Rebhun 2024; Weinreb 2025). En israelisk utvandrare är en person som befunnit sig stadigvarande utomlands under minst 275 dagar inom ett år sedan han/hon lämnade landet (CSB 2025a).

om själva (Halper 2025; Mattsson et al. 2024, 2025; Schierenbeck et al. 2026). Och meningsskiljaktigheterna såväl inom som mellan judiska och israeliska grupper avseende de senaste årens utmaningar har också tydligt framträtt, något vi får anledning att återkomma till längre fram i rapporten.

Forskningen om den israeliska diasporan i Europa är fortfarande begränsad, även om forskningsfältet har vuxit under senare år. Särskilt påtaglig är kunskapsluckan i en svensk kontext, där den israeliska diasporan hittills i det närmaste saknar systematisk empirisk och analytisk belysning. Rapportens centrala forskningsbidrag är att adressera denna kunskapslucka genom att generera ny kunskap om den israeliska diasporan i Sverige, och samtidigt situera denna kunskap i ett bredare europeiskt och teoretiskt sammanhang. Detta sker dels genom en kartläggning av den israeliska diasporan i Sverige och en jämförelse med utvecklingen i andra europeiska länder, med särskilt fokus på Tyskland, dels genom en teoretiskt informerad analys som relaterar den svenska och den tyska kontexten till tidigare diasporaforskning och begrepp som *identitet*, *mobilisering, transnationalism* och *antisemitism*. På så sätt bidrar rapporten både med ny kunskap om den israeliska diasporan i Sverige och till en bredare förståelse av diasporors identitet, mobilisering och erfarenheter av antisemitism.

# Syfte och frågeställningar

De senare årens utveckling aktualiserar en rad frågor om judisk identitet, israelisk diaspora och antisemitism, samt vilka implikationer en allt större israelisk diaspora får i detta sammanhang. Följande rapport har som syfte att fördjupa sig i dessa frågor. Mer precist avser den att besvara följande frågor:

- Vad kännetecknar den israeliska diasporan i termer av demografi, migrationsmönster och motiv?
- Hur ser den israeliska diasporan på sin relation till värdlandet visavi Israel?
- Hur upplever den israeliska diasporan den ökade antisemitismen och kritiken av Israels krigsföring i Gaza? Vilka mobiliseringsstrategier använder de sig av?

Artikeln är disponerad enligt följande: Inledningsvis presenteras de centrala begrepp och teoretiska utgångspunkter som ligger till grund för analysen. Därefter redogörs för studiens material och metod, med särskilt fokus på hur idealtypsanalysen har genomförts. Sedan presenteras resultatet. Först genom en kartläggning av den israeliska diasporan i Sverige, Tyskland och internationellt, med tonvikt på utvecklingen under de senaste åren, och därefter utifrån tre idealtyper, genom vilka studiens övriga forskningsfrågor huvudsakligen besvaras. Rapporten avslutas med en sammanfattande diskussion och framåtblickande reflektioner kring den israeliska diasporans utveckling och framtida betydelse.

# Teoretiska och metodologiska utgångspunkter

Nedan följer en kort genomgång av de begrepp som styr analysen samt den metod och det material som samlats in. Särskild tyngdpunkt ligger på skapandet av idealtyper, det vill säga hur de har tagits fram, vilka begrepp inom diasporaforskning som ligger till grund för dem och hur idealtyper används som analysverktyg.

## Diaspora, identitet, mobilisering och antisemitism

*Diaspora* som analytiskt begrepp består av tre centrala kännetecken. För det första finns det en historia av migration och spridning utanför det område som man betraktar som sitt hemland. För det andra vidmakthålls en fortsatt orientering mot det område som man ser som sitt hemland. För det tredje föreligger det ett upprätthållande av en (särskild) gruppidentitet och samhörighet med andra människor från detta område (Brubaker 2005, 5–7). En diaspora kan därmed betraktas som en transnationell gemenskap – nationell, etnisk eller religiös – som innebär att en person lever utanför, men upprätthåller band till, det område som man betraktar som sitt hemland (Karlinsky & Jamal 2024; Shain & Barth 2003, 452).

Dessa band och kopplingar kan se mycket olika ut. De kan ta sig uttryck i nära och kontinuerlig kontakt med hemlandet genom familj och sociala nätverk, men också i en mer symbolisk identifikation med det historiska ursprungslandet. Det kan även ta sig uttryck i remitteringar, investeringar och delaktighet i hemlandets politiska, ekonomiska och samhälleliga återuppbyggnad eller fortbestånd (Karlinsky 2024; Tellander & Horst 2019, 136).

Hur bör vi då förstå de ovan beskrivna kännetecknen när de tillämpas på den israeliska diasporan? Hur kan den israeliska diasporan karaktäriseras utifrån de tre kriterierna ovan? Här är det på sin plats att förtydliga att med israelisk diaspora avses i denna rapport personer med judisk bakgrund, det vill säga inte israeliska palestinier som utgör cirka 21 procent av Israels befolkning på strax över 10 miljoner invånare.[3] Den israeliska diasporan är en relativt ung diaspora, dels för att den israeliska staten etablerades först 1948, dels för att utvandring från Israel framför allt har skett under de senaste årtiondena (Weinreb 2025). Följaktligen är den roll Israel spelar för diasporan ofta av direkt och mer konkret karaktär, då många i den israeliska diasporan antingen är födda i Israel eller tillhör första generationens invandrare.

Den israeliska utvandringen har vidare skett frivilligt. Det möjliggör för israeler i diasporan att fortsätta besöka Israel och på så sätt upprätthålla en direkt relation till hemlandet. Det innebär inte med nödvändighet att individer på ett personligt plan upplever att de har kunnat stanna i Israel. De

[3] Av de israeler som utvandrade 2024 utgjorde israeliska palestinier cirka 6,2 procent (Ali 2026). Det finns en omfattande litteratur om den palestinska diasporan historiskt, från Israels etablerande som stat, kriget 1948–49 och Nakba, fram till idag, se till exempel Karlinsky 2024; Koinova 2021; Lindholm Schulz 2003.

kan uppfatta sig som levande i en icke självvald ”exil” på grund av den rådande utvecklingen i landet och regionen. Den israeliska diasporan upprätthåller vidare en specifik identitet i relation till andra grupper och även den judiska minoriteten i det nya hemlandet – deras identitet är ofta mer kopplad till den israeliska nationella identiteten än den religiösa judiska identiteten (Rebhun 2024; Rebhun et al. 2022; Schierenbeck et al. 2026; Staetsky 2025a), något som vi får anledning att återkomma till längre fram i rapporten.

Betydelsen av diaspora har förändrats väsentligt under senare år. En diaspora betraktas inte längre som en objektiv grupp utan som något som mobiliseras, det vill säga skapas av de personer som tillhör gruppen. Det innebär att ”diasporor skapas genom diskurser om transnationell tillhörighet till en politisk gemenskap” (Bauböck & Faist 2010, 299 (*min övers.*); se även Sökefeld 2006), med en befolkning som fysiskt befinner sig utanför ursprungslandet men ändå betraktas som ”inom nationen” (Abramson 2024, 4). Mot bakgrund av den flytande och socialt konstruerade karaktären hos diasporiska identiteter, måste man därför beakta gemenskapsmedlemmars egen identifikation som tillhörande – eller inte tillhörande – en viss diaspora.

När diasporor definieras som transnationella aktörer avses därmed två saker: För det första att de är en del av en transnationell gemenskap. De lever utanför sitt hemland men delar en gemensam gruppidentitet med andra personer från samma diaspora som lever i olika länder. För det andra att mobiliseringen sker i spänningsfältet mellan hemlandet och värdlandet, och (ofta) inom ramen för transnationella nätverk (Adamson 2020; Bauböck & Faist 2010; Koinova 2021). Det kan till exempel ta sig uttryck i att en diaspora försöker påverka politiken i hemlandet genom att mobilisera i värdlandet, vilket i sin tur kan påverka de bilaterala relationerna mellan de båda länderna (Aggestam et al. 2023; Turhan & Oppermann 2025; Wackenhut & Aggestam 2026).

*Diasporaidentiteten* består ofta över generationer, men tenderar då att existera sida vid sida med identiteter kopplade till det så kallade värdlandet, ett fenomen som kan beskrivas i termer av antingen en ”mellanposition” (Orjuela, Wackenhut & Hirt 2024) eller en ”flernivåförankring” (Horst 2018). Även om diasporaidentiteten kan vara mindre framträdande i generationerna efter migrationen tenderar betydelsefulla händelser, såsom folkliga protester, krig eller andra kriser, att få återverkningar inom diasporan.

De senaste åren har vi sett exempel på *mobilisering* av olika diasporor, i Sverige och runt om i världen, i samband med de folkliga protesterna i Iran 2022–2023, Sveriges inträde i NATO 2022–2023, Hamas attack mot Israel 2023 och kriget i Gaza samt Iran-Israel-USA-kriget 2026. Sådana hemlandsrelaterade händelser kan ha en betydande effekt på berörda grupper och leda till att diasporiska identiteter förstärks eller återupptäcks (Aizencang-Kane 2025; Aggestam et al. 2023; Koinova 2021; Sökefeld 2006). Mobilisering kan ta sig olika uttryck. Inom forskningen skiljer man mellan inre och yttre mobilisering (Godwin 2022). Inre mobilisering avser strategier där diasporagrupper söker direkt kontakt med politiker, tjänstemän och beslutsfattare för att få gehör för sina åsikter. Det innebär ofta att man försöker bygga relationer med beslutsfattare och politiker på lång sikt. Denna typ av mobilisering är mindre synlig i det offentliga rummet och för medlemmar ur den egna gruppen. Yttre mobilisering innebär istället att man använder det offentliga rummet för att uttrycka och få gehör för sin agenda. Det kan vara i form av demonstrationer, aktioner eller kampanjer, till exempel i sociala medier eller i andra nyhetskanaler. Det kan vara värt att notera att diasporagrupper precis som andra civilsamhällesaktörer ofta använder sig av en kombination av inre

och yttre mobilisering för att medvetandegöra politiker och beslutfattare om en fråga (Godwin 2022; Koinova 2021).

Ett sista begrepp som återkommer i analysen av den israeliska diasporan är *antisemitism*. Återkommande analyser pekar på att antisemitismen har ökat under de senaste åren, framför allt i USA och Europa (Boyd 2024; Diamant 2023; European Union Agency for Fundamental Right 2026; Mattsson et al. 2025; Ritzmann 2025; The Center for the Study of Contemporary European Jewry & The Irwin Cotler Institute 2026). Det är både traditionell antisemitism som vi känner igen den sedan lång tid tillbaka och som fick förnyad kraft i samband med COVID-19 pandemin (UN News 2021), men även en ny typ av antisemitism som är mer nära förknippad med sionismen som ideologi och Israel som stat, det som inom forskningen idag benämns en ”israelisering av antisemitism” (Friesel & Schwarz-Friesel 2023; Halper 2025; Mattsson et al. 2024, 2025). Dessa yttringar utmärks av att etablerade antisemitiska föreställningar projiceras på israeler, sionister eller Israel, det kan handla om ”blodsmyten” och föreställningar om judar som giriga och hämndlystna men också om nya versioner av konspirationsteorier och myter om judisk makt och kontroll (Rudberg & Pisonte 2025, 149–150; Schwarz-Friesel 2020). Den skiljer sig därmed från begreppet antisionism som i regel avser uppfattningar eller aktiviteter som är emot sionismen, det vill säga den politiska rörelse som eftersträvar en judisk stat i det historiska Palestinaområdet (Persson 2024). Distinktionen mellan antisemitism och antisionism är omtvistad. Eftersom denna gränsdragning varken står i fokus för rapporten eller är avgörande för analysen behandlas den inte närmare här. Det är dock viktigt att konstatera att relationen mellan begreppen är föremål för såväl vetenskaplig som offentlig debatt.

# Metod och material

Forskning om den israeliska diasporan har fram tills nyligen varit begränsad och framför allt inriktad på USA, Kanada och Storbritannien, samt ett fåtal studier med fokus på framför allt Berlin och Tyskland (Kranz 2015, 2016; Oz-Salzberger 2001; Rebhun 2024; Rebhun et al. 2022; Stavrou 2020). En workshop i Berlin i februari 2026 samlade forskare från Europa och Israel med den israeliska diasporan som gemensamt forskningsintresse. Mycket av det sekundärmaterial, rapporter och ”work-in-progress” artiklar som ingår i rapporten kommer ur presentationer från workshopen. Statistik om israelisk migration går att ta del av hos Central Bureau of Statistics, Israel (CBS-Israel), till exempel i publikationer som ”Statistical Abstract of Israel”. Samtidigt är israelisk utvandring svårare att följa över tid och måste kompletteras med statistik från de länder personerna invandrar till. Här fyller rapporten *Israelis abroad: The transformation of the Jewish Diaspora?* (Staetsky 2025b) en viktig roll som den första rapport som kartlägger den israeliska diasporan globalt. Rapporten sträcker sig fram till 2022, och senare år kan kompletteras med data från bland annat CSB-Israel och Taub Center for Social Policy Studies in Israel.

Det huvudsakliga materialet består av 14 semistrukturerade intervjuer med personer från den israeliska diasporan i Sverige och Tyskland, samt av uppemot 30 informella samtal under fältarbete i Israel mellan åren 2023–2026 och med personer från den israeliska diasporan i Sverige under motsvarande period.[4] De flesta intervjuer har gjorts på plats (Berlin, Göteborg, Malmö och Stockholm) och ett fåtal på Zoom. Intervjuerna har gjorts inom ramen för forskningsprojekt vid

[4] I materialet för rapporten ingår även två intervjuer med representanter för judiska församlingen i Stockholm, då de resonerar kring den israeliska diasporan i Sverige.

Göteborgs universitet (se nedan under Etiska överväganden). Urvalet av respondenter preciseras i bilaga A. Intervjuerna varade i cirka 60 minuter och transkriberades av en forskarassistent. Datainsamling och analys står författaren för.

Intervjuguiden utformades utifrån övergripande teman kopplade till studiens begreppsliga ramverk, vilket bidrog till en konsekvent struktur mellan intervjuerna. Samtidigt gavs intervjupersonerna möjlighet att lyfta ytterligare aspekter och teman som de uppfattade som betydelsefulla. Det nära samspelet mellan empiri och teori möjliggjorde att centrala fenomen kunde identifieras och utvecklas utifrån deltagarnas erfarenheter och upplevelser.

Kombinationen av intervjuer och etnografiskt fältarbete bidrar vidare till ett brett empiriskt underlag. Det etnografiska fältarbetet har framför allt utförts i Beer-Sheva, Jerusalem och Tel Aviv i samband med de omfattande protesterna mot den israeliska regeringens så kallade juridiska reformer under första halvåret 2023 och under juni–juli 2025 och 2026 i samband med demonstrationer och manifestationer kopplade till den israeliska gisslan i Gaza och kritik av den sittande regeringens hantering av gisslanfrågan och kriget i Gaza. Fältarbetet bestod dels av deltagande observationer, dels av informella samtal och konversationer med människor som deltog vid dessa tillfällen, eller med israeler i liknande sammanhang i Sverige. Fältarbetet dokumenterades i en fältdagbok.

# Etiska överväganden

Intervjumaterialet omfattar känsliga personuppgifter, varför studien genomgående tillämpar de forskningsetiska principerna om informerat samtycke, att undvika skada (*do-no-harm*) samt anonymitet under såväl insamlings- som analysprocessen. Rapporten har utarbetats inom ramen för forskningsprojektet ”Diaspora och utrikespolitik: En jämförande studie” (RJ), godkänt av Etikprövningsmyndigheten (nr. 2026-0342-01).

# Idealtyper som analysmetod

Analysen görs i form av idealtyper. Tanken med idealtyper är att forskaren som en del av analysen väljer ut centrala aspekter och fenomen för att skapa en tydlig bild av det verkliga samhällsfenomenet (Esaiasson et al. 2007). Metoden innebär därmed en medveten renodling av det fenomen man är intresserad av och syftar till att förtydliga viktiga aspekter hos det fenomen man utforskar. Det är således viktigt att poängtera att dessa typer inte finns representerade hos enskilda personer i materialet, utan representerar analytiska konstruktioner. Det innebär att utsagor från en och samma intervjuperson kan återfinnas i mer än en idealtyp. En kritik mot idealtypsanalyser är att de riskerar att förenkla verkligheten för mycket och att nyanser och variationer försvinner. Det är därför viktigt att notera att förenklingen är själva poängen med metoden, då tillvägagångssättets analytiska värde är att den gör komplexa fenomen begripliga.

I rapporten identifieras och analyseras materialet utifrån tre idealtyper. Idealtyperna skapas utifrån följande tre begrepp: för det första *identitet,* med fokus på relationen till både hemlandet och värdlandet; för det andra *mobilisering,* mot bakgrund av de juridiska reformerna i Israel och Hamas attack på Israel och kriget i Gaza; för det tredje den tilltagande *antisemitismen* och strategier för att hantera den. De tre idealtyperna presenteras i form av tre idealtypiska fiktiva personer – Dani, Eyal och Orna – med citat som ytterligare stöd för analysen.

# Resultat

I följande avsnitt presenteras rapportens resultat i två delar. I den första delen, Den israeliska diasporan – då och nu, redogörs för kartläggningen av den israeliska diasporan med fokus på de senaste årens demografi, migrationsmönster och motiv. I den andra delen, Idealtyper från diaspora – Dani, Eyal och Orna, presenteras och analyseras idealtyperna och teman som identitet, mobilisering, transnationalism och antisemitism.

## Den israeliska diasporan – då och nu

Den israeliska diasporan globalt uppskattades till mellan 571 000–613 000 personer i slutet av 2021. I gruppen ingår personer födda i Israel och personer som är födda utomlands men har israeliskt medborgarskap. Om man även inkluderar barn till israeliska föräldrar som bor utomlands uppskattas det att närmare 955 000 personer är ”Israel-connected” globalt (Rebhun 2024; Staetsky 2025b). Med en befolkning på strax över 10 miljoner invånare lever därmed cirka nio procent av israelerna utanför Israel. Andelen israeler som är födda i Israel utgör cirka 52 procent av den israeliska diasporan, medan de som är födda utanför Israel utgör 48 procent (Staetsky 2025b).

Ungefär hälften av alla israeler som utvandrat bor i USA och tio procent i Kanada. Bortåt en fjärdedel av den israeliska diasporan bor i Västeuropa, framför allt i Storbritannien och Tyskland med närmare sju procent var, följt av Frankrike. Det kan vara värt att notera att om man ser till samtliga länder som ingår i den så kallade anglosaxiska världen bor upp emot tre fjärdedelar av den israeliska diasporan i dessa länder (år 2023).[5] Även om den israeliska diasporan företrädesvis återfinns i Nordamerika lever cirka 31 procent i Europa. Det är en betydligt högre siffra än om man ser till den judiska befolkningen överlag, där enbart 16 procent lever i Europa. Europa spelar därmed en central roll för den israeliska diasporan.

Den israeliska diasporan i Europa är framför allt koncentrerad till Tyskland och Storbritannien, där cirka 50 procent lever, och därefter Frankrike och Nederländerna. Mellan 2013–2023 noteras en stadig ökning av den israeliska diasporan i 18 av 20 europeiska länder.[6] Den största ökningen, 70 procent, är till före detta Östeuropa, de baltiska staterna, Bulgarien och Tjeckien samt Irland. Invandringen till Tyskland, Österrike, Storbritannien, Spanien och Nederländerna stod för 20–40 procents ökning, medan den israeliska invandringen till Skandinavien och Ungern ökade med 10–20 procent (Staetsky 2025b).

Sedan 2022 har ytterligare uppskattningsvis 220 000 israeler lämnat landet, en kraftig ökning jämfört med tidigare år (CSB 2025ab; Stub 2025ab; Weinreb 2025). Anledningen till den ökade utvandringen tillskrivs stigande levnadskostnader, lanseringen av de så kallade juridiska reformerna av den då

[5] Här ingår USA, Kanada, Storbritannien, Irland, Australien, Nya Zeeland och Sydafrika.

[6] Belgien och Frankrike är de enda länderna där antalet israeler har minskat. Samtidigt är den israeliska diasporan i Frankrike svår att beräkna och antalet israeler som är födda i Israel skulle kunna vara dubbelt så många (Staetsky 2025b, 16).

nytillträdde israeliska regeringen i slutet av 2022, med omfattande protester som resultat, samt Hamas attack mot Israel den 7 oktober 2023 och krigen i Gaza, Libanon och Iran som följde (Amit 2026; Karlinsky 2024; Stub 2025ab; Weinreb 2025). Det är således framför allt två politiska händelser som ligger till grund för de senaste årens israeliska utvandring, vilket vi får anledning att återkomma till.

År 2022 utvandrade 59 400 israeler, 2023 82 800, 2024 69 500 och 2025 69 000 (CSB 2025ab, 2026; Knesset News 2026; Weinreb 2025). År 2023 markerar en brytpunkt: under året lämnade 82 800 israeler landet och landet uppmätte för första gången på länge ett större antal utvandrare än återinvandrare.[7] Och trenden fortsatte. År 2025 utvandrade 69 000, 18 000 återvände efter lång tid utomlands eller familjeåterförening medan cirka 25 000 invandrade, en minskning från tidigare år då landet sett en ökad invandring på grund av Rysslands krig mot Ukraina (CSB 2025ab, 2026; OECD 2025; Stub 2025b). Utvecklingen innebär att befolkningstillväxten de senaste åren är en av de lägsta under Israels historia och för första gången ligger den runt en procent. Taub Center (2025) pekar i sin rapport *Israel 2025: A Demografic Crossroad* på tre faktorer som avgörande för skiftet: minskad fertilitet, ökad dödlighet kopplat till krig samt en ökad utvandring (Weinreb 2025).

*Tabell 1. Israelisk utvandring 2020-2025.*

| År | Utvandrade israeler |
|---|---|
| 2020 | 34 000 |
| 2021 | 43 400 |
| 2022 | 59 400 |
| 2023 | 82 800 |
| 2024 | 69 500 |
| 2025 | 69 000 |

*Källa: CSB 2025ab, 2026; Knesset News 2026.*

*Kommentar: Mellan 2009–2021 utvandrade i genomsnitt 40 500 israeler per år från Israel (Knesset News 2026). Se även fotnot 1 och 2.*

## Vart utvandrar israeler?

De israeler som utvandrar söker sig alltmer till Europa och inte till USA och Kanada, eller till Storbritannien, som tidigare varit fallet. Ett antal europeiska länder och städer har under en längre tid varit kända platser för den israeliska diasporan, till exempel Amsterdam och Berlin. Antalet israeler i Berlin uppskattas till mellan 12 000–17 000, och den israeliska diasporan i Amsterdam uppskattas till cirka 4 000–5 000 personer (Kranz 2015; Rebhun et al. 2022; Staetsky 2025ab). Berlin har sedan 2010-talet varit en hubb för israeler med en tydlig politisk orientering till vänster, ofta kopplade till olika progressiva rörelser i Israel, eller med en mer konstnärlig profession (Oz-Salzberger 2001;

[7] I återvändandesiffran ingår ej nya invandrare och nya medborgare. Mellan 2009 och 2024 återvände i genomsnitt 25 400 personer per år (CSB 2025abc). CBS definierar en israelisk utvandrare som en person som befunnit sig stadigvarande utomlands under minst 275 dagar inom ett år sedan han/hon lämnade landet, medan en återvändande israel är den person som kommit tillbaka och stannat i Israel under minst 275 dagar efter sin återkomst.

Rebhun et al. 2022). Amsterdam har en bredare grupp av israeler men av påtagligt sekulär karaktär (Staetsky 2025a). Under de senaste åren har en allt större och mer diversifierad grupp av israeler sökt sig till städerna men även till nya destinationer i Europa. Hur ska vi förstå detta skifte? Nedan lyfter jag fram de tre tongivande anledningarna till skiftet: en historisk förklaring, en pragmatisk och en kopplad till antisemitism.

### *Historisk*

Många av de israeler som flyttat till Berlin, Köln, Frankfurt, Hamburg och andra tyska städer under de senaste årtiondena har enligt tysk lag rätt till ”naturalisering”. Naturaliseringspolicyn innebär en möjlighet att erhålla tyskt medborgarskap för barn och barnbarn vars mor- eller farföräldrar fråntogs sitt tyska medborgarskap i egenskap av jude i Nazityskland (Rebhun et al. 2022). Liknande lagstiftning återfinns i andra europeiska länder där den judiska befolkningen tvingades fly eller mördades under Förintelsen. För judar av sefardisk bakgrund, det vill säga med sitt ursprung från den Iberiska halvön, fanns det fram till 2026 möjlighet att erhålla portugisiskt medborgarskap.[8] I en studie från 2019 uppskattades att 344 000 israeler även hade medborgarskap i ett EU-land (Harpaz 2019). Då det redan finns en israelisk diaspora i många europeiska länder medför det att även nya grupper söker sig dit, eftersom det där finns israeliska nätverk och organisationer som hjälper och stöttar nyinvandrade personer för att orientera sig i ett nytt samhälle och sammanhang.

### *Pragmatisk*

Under de senaste åren väljer israeler att utvandra från Israel till andra, tidigare mindre kända destinationer, framför allt kring Medelhavet, som till exempel Cypern och Grekland (Kemp 2026; Weinreb 2025).[9] Här antas närheten till Israel spela en viss roll. Rapporter och intervjuer med israeler bosatta på Cypern eller i Grekland beskriver bland annat att möjligheten att regelbundet kunna besöka Israel, till exempel äldre barn och föräldrar, spelar en stor roll. I vissa fall möjliggör även närheten att man kan ”arbetspendla” mellan länderna på grund av korta, täta och utbyggda flyglinjer. Men även förmånliga skatteregler och det som går under namnet ”Golden Visa”, vilket innebär att icke EU-medborgare kan få permanent uppehållstillstånd om man investerar i egendom eller registrerar bolag (och aktiekapital i bolaget), underlättar för den israeliska diasporan att bosätta sig där (Halper 2025; Kemp 2026; Lemkin Institute 2025). I Cypern och Grekland återfinns idag mäklarservice för israeler, israeliska organisationer som samlar israeler vid högtider och andra tillfällen samt skolor som undervisar på hebreiska (El Sadi 2023; Kemp 2026). Officiella siffror beräknar att cirka 2 500 israeler idag bor permanent i Cypern, medan vissa experter uppskattar att det snarare rör sig om uppemot 15 000 personer, då flera av dessa är registrerade i Cypern med sitt europeiska medborgarskap (Lemkin Institute 2025). I Grekland uppskattas motsvarande siffra vara 10 000, varav de flesta har invandrat från 2023 och framåt, och bosatt sig företrädesvis i Aten och Thessaloniki (Halper 2025).[10]

[8] Idag är cirka 80 procent av den judiska befolkningen i Israel född i landet (CSB 2025b). Samtidigt har många judar en invandrarbakgrund, företrädesvis från länder i Mellanöstern, som de inte kan återvända till eller söka medborgarskap i.

[9] Mer tillfällig relokalisering påbörjades redan under COVID-19-pandemin då många i Israel ville bort från den mer omfattande nedstängning som landet införde (Weinreb 2025). En liknande situation uppstod under kriget med Iran 2026.

[10] Även israeliska palestinier har investerat i boende i Cypern under de senaste åren som ett resultat av utvecklingen i Israel och regionen.

### *Antisemitism*

Ytterligare en anledning till valet av delvis andra destinationer är den ökade antisemitismen i USA och Kanada, men även i Västeuropa, i kölvattnet av kriget i Gaza. Förändringen bidrar till att det inte längre finns en självklar anledning att välja USA och Kanada före europeiska destinationer med en historisk och mer påtaglig närvaro av olika former av antisemitism. Av liknande skäl antas länder och städer i Östeuropa ha blivit alltmer vanliga destinationer, som till exempel Prag och Budapest (Weinreb 2025). Flera av dessa länder har intagit en mer pro-israelisk hållning under de senaste åren, vilket innebär att kritiken mot Israel och den ökande antisemitismen – framför allt det som inom forskningen idag benämns en ”israelisering av antisemitism” (Halper 2025; Mattsson et al. 2025) – inte alltid är lika påtaglig i dessa kontexter. Förekomsten av verbala eller fysiska påhopp på israeler i olika europeiska länder är ett återkommande tema i israelisk media och på sociala medier, samt i samtal med israeler som planerar att utvandra eller semestra med familjen. Israeler som utvandrar eller funderar på att utvandra vittnar om att de känner sig tryggare i dessa miljöer (Halper 2025). Ett exempel är en svensk israel som nyligen valde att träffa sina systrar från Israel i Budapest: ”Det känns bättre att träffas där för oss. Jag vill vanligtvis inte säga att jag är från Israel men mina systrar bryr sig inte. Men servitörer och andra tyckte bara det var kul och började säga olika fraser på hebreiska och det fanns även menyer på hebreiska på många restauranger” (personlig konversation 2026-07-15).

## Vilka utvandrar?

Den israeliska diasporan utgör inte en representativ grupp av det israeliska samhället. Under de senaste åren kan vi också notera skillnader från tidigare utvandring. Historiskt utvandrade framför allt personer som nyligen invandrat till Israel, som till exempel personer från före detta Sovjetunionen.[11] Under de senaste fyra åren har dock utvandringen ökat bland personer födda i Israel, och det gäller både personer med judisk bakgrund och de som inte har det, till exempel personer som inte är judiska enligt judisk religiös lag (Karlinsky 2024; Rebhun 2024; Weinreb 2025).[12]

Om man ser till antalet kvinnor och män som lämnar Israel är det relativt jämnt fördelat. Däremot är det framför allt yngre israeler som utvandrar. De flesta är mellan 20 och 39 år och många av emigranterna består av familjer (Rebhun 2024; Yohanani et al. 2025). Även den stora andelen högutbildade avviker från befolkningen i stort, och det är också den grupp som ökar mest. År 2023 hade en tredjedel av dem som utvandrade en kandidatexamen, en fjärdedel en masterexamen och 3,7 procent en doktorsexamen. De som utvandrar är därmed högre utbildade än den genomsnittlige israelen, en utveckling som kunnat noteras från 2010 och framåt (Ben-David 2019; CSB 2025c; Rebhun 2024, 69–71; Rebhun et al. 2022; Rosenberg 2026). Den högutbildade andelen av israeler som lämnar landet återfinns samtidigt mer inom vissa områden än andra. En fjärdedel av israeler med en doktorsexamen i matematik levde utomlands 2024, och liknande mönster finns hos personer med doktorsexamen i datavetenskap, kemi, biologi och elektroteknik (Ben-David 2019; CSB 2025c;

[11] Runt 30 procent av de israeler som utvandrade 2023–2025 var icke-judar som inte är födda i Israel. Om man ser till den stora judiska invandringen från före detta Sovjetunionen till Israel mellan åren 1990–1999 så var i genomsnitt 28 procent inte judar enligt judisk religiös lag (*halacha*), av de som anlände 1999 var motsvarande andel över 50 procent (Weinreb 2025).

[12] Data visar inte om icke-judar avser israeliska palestinier eller andra grupper.

Rebhun 2024). Omkring en femtedel av den israeliska diasporan i Europa arbetar inom högteknologisektorn eller tjänstemannasektorn, och omkring tio procent inom konst och underhållning (Rebhun 2024). Den senaste tidens utveckling har resulterat i en diskussion om ”brain drain”, eller kompetensflykt, från Israel. Vi får anledning att återkomma till detta längre fram i texten.

Det är framför allt sekulära judar som utvandrar, medan en mindre andel är ortodoxa eller ultra-ortodoxa. Den judiska identiteten är också generellt mindre betydelsefull för israeler i Europa än bland judar i Israel (Rebhun 2024, 71–73). Detta speglas till exempel i att de enbart i begränsad utsträckning följer dietlagar (kosher), besöker synagogan eller tänder Shabbat-ljusen på fredagar. Skillnaden blir mindre om man ser till högtider som Chanukka och seder-middagen vid Pesach, som är en familjehögtid, en sorts social sammankomst som kan ha en mer icke-religiös betydelse (Rebhun el al. 2022; Rebhun 2024). Här återfinns dock skillnader inom Europa, där den israeliska diasporan i Tyskland i lägre utsträckning identifierar sig som judar, jämfört med den i Frankrike.

Många av de israeler som utvandrar identifierar sig dock just som israeler. Här finns en intressant distinktion mellan i vilken utsträckning de identifierar sig med Israel som stat eller som israeler. Studier från Tyskland visar att sex av tio israeler inte (längre) betraktar Israel som sitt hemland. Däremot identifierar sig närmare 80 procent som israeler i ”viss eller stor” utsträckning (Rebhun et al. 2022, 155–159). Denna möjliga paradox kan förklaras av att dessa israeler inte anser att dagens Israel representerar dem, utan att det just är deras sätt att vara israeler på som utgör den ”autentiska” israeliska identiteten. Sand (2014) exemplifierar detta förhållningssätt enligt följande: ”While leaving and rejecting Israel, one remains Israeli and Israel remains the central anchor of one’s identity” (Sand 2014). Eller som en israel uttrycker det i Rebhun et al. 2022: ”I’m an Israeli. --- It’s just there. It is home. It’s in me.” (Rebhun et al. 2022, 157). Det finns också ett transnationellt inslag i den israeliska diasporans identitet som påverkar identifikation med Israel eller syn på sig själva som israeler, vilket vi återkommer till längre fram. Den israeliska diasporan har således en starkt nationell identitet, medan det judiska religiösa inslaget är mindre betydande. Tydligt är dock att den judiska identiteten stärkts med längre tid i diasporan (Karlinsky 2024, 28; Rebhun et al. 2022).

## Varför utvandra?

Judisk utvandring från Israel är kontroversiellt och har historiskt varit föremål för hätska debatter. Språkbruket kring judisk in- och utvandring till och från Israel symboliserar denna spänning där *aliyah* (heb. ”uppstigning”) innebär att som jude invandra till Israel, medan *yeridah* (heb. ”nedstigning”) innebär att som jude utvandra från Israel. Den tidiga sionistiska ideologin byggde på idén om att så många judar som möjligt skulle flytta till Israel.[13] Med Israel-Palestina-konflikten innebar också judisk utvandring att den judiska närvaron i landet minskade (det vill säga antalet judar i relation till palestinier), vilket på längre sikt riskerade den judiska majoriteten i landet (Rebhun 2024). Att välja att lämna landet var därmed inte sällan förknippat med skuld och skam. Personer som valde att utvandra ifrågasattes och uppfattades som illojala eller antisionister. Men inställningen till judisk in- och utvandring till och från Israel har förändrats med åren. I nuläget är det få som förväntar sig att stora grupper av nordamerikanska eller europeiska judar ska göra *aliyah*. Israeler studerar, arbetar och bosätter sig utomlands och den israeliska innovations- och hightechnationen

[13] *Kibbutz galuyot* (”de förskingrades insamling”) är den bibliskt grundade föreställningen att det judiska folket, som levde utspritt i diasporan, skulle samlas och återvända till Israels land.

gynnas av framgångsrika israeler i diasporan. Därmed har också synen på och retoriken kring *aliyah* och *yeridah* förändrats.

Motiven till att lämna Israel har varierat över tid. Tre motiv dominerar om man ser till de senaste årtiondena, varav två har förstärkts under de senaste åren (Karlinsky 2024; Weinreb 2025). Det första motivet handlar om frågor kopplade till levnadskostnader, välfärd och bostadsmarknad (Oz-Salzberger 2001). Detta var ett framträdande motiv till utvandring under 2010-talet i samband med de omfattande sociala rättviseprotesterna som startade på Rothschild-boulevarden i Tel Aviv sommaren 2011. Vad som började som en protest mot bostadsmarknaden växte snabbt till ett brett uppror mot de generellt höga levnadskostnaderna i Israel. Protesterna spreds också till diasporan 2014 då en ung israel som utvandrat till Berlin startade en Facebook-sida kallad *Olim L'Berlin* (”Låt oss flytta till Berlin”). På sidan publicerade han en bild på ett kvitto från en mataffär i Berlin. Bilden visade en tysk chokladpudding med vispgrädde, en direkt motsvarighet till den israeliska Milky-puddingen som är ett av Israels mest ikoniska livsmedel. Den tyska puddingen kostade en bråkdel av en Milky-pudding i Israel. Han förklarade att han lämnat Israel för att vanliga unga människor och barnfamiljer inte längre hade råd med hyra och mat där, medan de i Berlin kan leva ett bra liv för mycket mindre pengar. Reaktionerna lät inte vänta på sig. Den dåvarande israeliska jordbruksministern Yair Shamir kommenterade protesterarna i hårda ordalag: ”Jag tycker synd om de israeler som inte längre kommer ihåg Förintelsen och som lämnar Israel för en pudding.” (Schierenbeck 2025, 184)

De två andra motiven är mer kopplade till de senaste årens utveckling: de så kallade juridiska reformerna, initierade av den högernationalistiska regeringen ledd av premiärminister Benjamin Netanyahu (2022–2026), samt Hamas attack mot Israel den 7 oktober 2023 och kriget i Gaza och regionen som följde. I det första fallet handlar det om de juridiska reformerna – av kritiker refererad till som en ”en kupp” – som avser att förändra maktbalansen mellan den beslutande (regeringen), lagstiftande (Knesset) och dömande (domstolsväsendet) makten i landet, samt att framhäva det judiska och religiösa inslaget i den israeliska statsbildningen på bekostnad av dess demokratiska karaktär (Haklai 2024; Schierenbeck 2026).[14] Men det gäller även de ultra-ortodoxa medborgarnas undantag från militärtjänstgöring, som är en starkt polariserad fråga i landet, inte minst med anledningar av de senaste årens krig. Tal uttrycker detta tydligt i Dori (2026) när han resonerar kring anledningarna till att han valde att utvandra och undantaget för ultra-ortodoxa att göra militärtjänstgöring: ”I think the inequality of burden is the most prominent representative of the processes that are happening here, which makes me feel like a stranger in my own country.”[15] Lanseringen av de juridiska reformerna resulterade i de störa massprotesterna någonsin i Israels historia, både om man ser till antalet personer som deltog i protesterna och spannet på dem som deltog. Bland annat ingick representanter från hightech-industrin, veteraner, piloter från flygvapnet och högt uppsatta personer inom försvarsmakten samt säkerhets- och underrättelsetjänsten (Haklai 2024; Schierenbeck 2026).

[14] Israel rankas inte längre (sedan 2023) som en liberal demokrati utan en ”valdemokrati”, enligt demokratiinstitutet Variety of Democracy (V-Dem 2026). Freedom House kategoriserar landet som ”free”, men landets poäng har sjunkit från 77 till 73 sedan 2023 (Freedom House 2026).

[15] Många sekulära och liberala israeler motsätter sig ett fortsatt undantag från militärtjänstgöringen för ultra-ortodoxa judar och frågan var en av de viktigaste valfrågorna i valet 2026.

I det andra fallet handlar det om Hamas attack den 7 oktober 2023, Hizbollahs raketbeskjutning mot norra Israel och, inte minst, kriget mellan Israel, USA och Iran som av många israeler betraktades och upplevdes som ett existentiellt hot. I en undersökning från juni 2026 uppgav enbart 29 procent av israelerna att de har en ”hög känsla av personlig säkerhet” (INSS 2026). Som Keren uttrycker det i Dori (2026): “The first Iran Wars shook my world in almost every way and sense.” Vidare innebär krigen i Gaza och Libanon en påfrestning på det israeliska samhället, framför allt på grund av det stora antalet reservister som tjänstgör i kriget, vars arbete, studier och familjeliv påverkas under långa perioder. Därmed påverkas också levnadsstandarden, ekonomin och välfärden (Dori 2026; Karlinsky 2024; Rebhun 2024, 59–60; Weinreb 2025). Därtill kan läggas att kravet på en statlig oberoende utredning är ett återkommande samtal bland israeler och kan kopplas till upplevd säkerhet och en förvissning om att 7:e oktober inte ska kunna hända igen. Återkommande undersökningar från The Israel Democracy Institute (IDI) visar att 60–80 procent av israelerna vill se en statlig oberoende utredning, något den sittande Netanyahu-ledda regeringen (2022-2026) motsätter sig (Blander 2026).

Enligt en rapport från IDI varierar motiven till att lämna landet med politisk tillhörighet, särskilt mellan personer som identifierar sig med vänster-mitten eller höger. Bland personer på vänsterkanten och i den politiska mitten handlar det främst om den politiska situationen (säkerhet, krig) och landets styre (samhällsstyrningens kvalitet), de juridiska reformerna samt bristen på goda framtidsutsikter för barnen. Bland personer på högerkanten är det istället de höga levnadskostnaderna och bristen på goda framtidsutsikter för barnen som främst påverkar deras inställning (Yohanani et al. 2025).

Israeliska migrationsmönster har historiskt visat på en cirkulär migration, det vill säga att personer som utvandrar tenderar att återvända efter ett antal år utomland (Moreno et al. 2026).[16] Men ett skifte i återinvandring kan noteras under senare år. Mellan 2010 och 2025 minskade återinvandringen med 36 procent, och enbart 18 800 personer återvände under 2025 (CSB 2026). Frågan har väckt mycket debatt, inte minst i parlamentet Knesset, vilket resulterat i att *Knesset’s Committee for Immigration, Absorption and Diaspora Affairs* initierade en utredning för att undersöka vad som kan underlätta för migranter att återvända hem. Som ett resultat av detta har den israeliska regeringen initierat reformer för att förmå locka hem de israeler som lämnat landet under de senaste åren. Ett exempel är den skattereform för hemvändande israeler som trädde i kraft i mars 2026.

## Den israeliska diasporan i Sverige och Tyskland

Den israeliska diasporan i Sverige, räknat i personer som är födda i Israel, uppskattas till cirka 2 900. Om man lägger till personer födda i Sverige av minst en israelisk förälder uppgår siffran till cirka 4 500 (Staetsky 2025b; 2026). Den israeliska diasporan i Sverige är därmed den nionde största i Europa (2023), strax efter Belgien men strax före Österrike, och med en ökning på cirka 17 procent från 2013 och framåt (Staetsky 2025b).

Den kan grovt delas in i två grupper utifrån när och varför invandringen till Sverige skett. En grupp kom under 1970-talet och framåt, ofta som ett resultat av giftermål eller relationer, ibland kopplat till kibbutzrörelsen i Israel och det svensk-israeliska utbytet inom ramen för detta. En annan grupp kom

[16] Israels befolkningstillväxt uppgick till 1,1 procent 2025, vilken är en tydlig minskning jämfört med de senaste två decennierna, då den årliga tillväxttakten periodvis har uppgått till omkring 2 procent. Trots denna nedgång är befolkningstillväxten i Israel fortfarande betydligt högre än i flertalet länder i väst (CSB 2026).

senare, mer i närtid, framför allt för studier eller arbete, inte sällan inom hightechindustrin. Den judiska befolkningen i Sverige uppgår till cirka 18 000–20 000 personer och de judiska församlingarna har idag cirka 7 000 medlemmar (Carlsson 2021). De största judiska församlingarna återfinns i Stockholm, Göteborg och Malmö. Stockholm och Göteborg är också de städer där den största andelen av den israeliska diasporan valt att bosätta sig. Den israeliskfödda diasporan i Sverige utgör idag cirka 14 procent av den judiska minoriteten i landet (Staetsky 2025b).

I Tyskland uppskattas den israeliska diasporan idag till cirka 51 000 personer totalt, varav cirka 23 600 är födda i Israel (Staetsky 2025b; 2026). Tyskland har därmed den största israeliska diasporan (i absoluta tal) i Europa, följt av Storbritannien och Frankrike, och den har ökat med cirka 34 procent från 2018 och framåt (Staetsky 2025b).

Den israeliska diasporan i Tyskland avspeglar de tidigare redovisade övergripande trenderna kring israelisk utvandring under de senaste decennierna. Den är ung och består i stor utsträckning av familjer. De kommer framför allt från Tel Aviv och de centrala delarna av Israel. Gruppen är högutbildad, sex av tio har en kandidatexamen eller högre, och cirka 30 procent en master- eller doktorsexamen. Deras utpräglat sekulära bakgrund och livsstil har bidragit till vad vissa betraktar som en ”mystifiering” av israeler – eller ultra-Tel Avivianer – framför allt i Berlin (Kranz 2016; Oz-Salzberger 2001). I berättelser och intervjuer med företrädare för denna grupp framträder skildringar av konstnärer, aktivister och intellektuella, med särskilt fokus på deras livsstilar, kulturella praktiker och närvaro i Berlins avantgardiska kretsar.

Invandringen till Tyskland är ett relativt nytt fenomen. På 1990-talet var invandring begränsad, men som diskuterats tidigare i texten sker ett skifte i början av 2000-talet – år 2015 hade mer än två tredjedelar av den israeliska diasporan i Tyskland invandrat under de föregående fem åren (Rebhun et al. 2022). Den tidiga gruppen israeler som invandrade var ofta barn eller barnbarn till *yekkes*, det vill säga israeler med tysk-judisk bakgrund, eller judar från före detta Österuropa som först utvandrat till Israel och därefter Tyskland. Den israeliska diasporan i Tyskland lyfter framför allt fram tre anledningar till utvandringen: politiska eller säkerhetsmässiga skäl, begränsade möjligheter till professionell och ekonomisk utveckling, samt möjlighet till utbildning i Tyskland, framför allt på högre nivå inom ämnen som till exempel konst och musik. Den största skillnaden mellan invandrande israeler från 1990-talet och dem som kommit under den senare perioden med avseende på anledningen till att man väljer att lämna Israel har att göra med den förda politiken och säkerhetssituationen i landet, samt – framför allt – det religiösa etablissemangets inflytande över det dagliga livet i Israel. Ungefär 52 procent av israelerna uppger att det växande religiösa inslaget i landet inskränker deras möjligheten att leva i enlighet med egna önskemål och livsval (Rebhun et al. 2022, 70–71; Weinreb 2025).

Den judiska befolkningen i Tyskland uppgår idag till cirka 200 000–250 000 personer och den består framför allt av två grupper: tyska judar med en lång historia i landet och judar från före detta Sovjetunionen. Cirka 215 000 judar invandrade från före detta Sovjetunionen under 1990-talet och framåt, och utgör cirka 90 procent av den judiska befolkningen totalt. Cirka 100 000 judar är medlemmar i judiska församlingar ( *Gemeinden* ). De största församlingarna finns i Berlin (11 000), München (9 500) och Frankfurt (7 000). Den israeliskfödda diasporan i Tyskland utgör cirka 15 procent av den judiska befolkningen och 22 procent om även barn till personer födda i Israel inkluderas (Staetsky 2025b). Den är framför allt koncentrerad till Berlin, där det uppskattas att 12

000–17 000 lever, och andra storstäder som Frankfurt, Hamburg, München och Stuttgart (Kranz 2015; Rebhun 2024).

# Idealtyper från diasporan – Dani, Eyal och Orna

Vi vänder nu blickarna mot tre ”röster” från den israeliska diasporan. De tre rösterna utgör idealtyper, det vill säga tre renodlade analytiska typer som återfinns i det empiriska materialet. Det innebär att varje röst eller idealtyp består av utsagor från olika personer (från Israel, Sverige eller Tyskland) och har skrivits fram utifrån materialet som består av intervjuer och etnografiskt fältarbete (se metodavsnittet). De citat som återges är direkta citat från olika intervjupersoner. Hos var och en av de tre idealtyperna återfinns teman som identitet, mobilisering och antisemitism, men även andra teman av betydelse för rapportens syfte och frågeställningar, som till exempel transnationalism. Förhållningssättet till dessa teman skiljer sig väsentligen åt mellan idealtyperna, vilket är själva poängen med analysmetoden. Det är således viktigt att påminna om att de olika idealtyperna är analytiska konstruktioner, det vill säga: Dani, Eyal och Orna finns inte i verkligheten.

## Dani – israel, svensk och jude

Dani kom till Sverige för mer än 30 år sedan. Han kommer från en kibbutz i norra Israel. Som ung reste han i Europa och träffade en svensk kvinna. Han är nu sedan lång tid tillbaka gift och bosatt i Göteborg med fyra barn. Han arbetar på en svensk myndighet och är aktiv i olika civilsamhällesorganisationer. I familjen talar de svenska och hebreiska, och de reser regelbundet till Israel för att hälsa på familj och vänner. Dani följer svensk och israelisk media och står i ständig kontakt med Israel. Varken Dani eller barnen har någon koppling till judiska församlingen och barnen har inte gått i judiska skolan. Dani och familjens bekantskapskrets är bred och den inkluderar israeler, svenska judar och både infödda svenskar och svenskar med annan bakgrund.

Dani identifierar sig som israel: ”Om någon frågar mig så är jag först och främst israel, därefter svensk och sedan jude.” Men han tillägger att han under de senaste åren blivit mer ambivalent, eller trevande, i sitt svar:

> ”För några år sedan skulle jag sagt, inte jude, jag är bara israel. Jag säger fortfarande israel. Men nu är jag mjukare i mitt svar på något sätt…”

Dani menar att detta dels är ett resultat av att hans barn som är födda i Sverige identifierar sig som svenskar, israeler och svenska judar, dels som en följd av den 7 oktober och kriget i Gaza, vilket har inneburit att han har kommit att betraktas som just jude av andra människor i det svenska samhället. Det har tvingat honom att förhålla sig till sin judiska identitet på ett nytt sätt.

Dani har aldrig haft mycket kontakt med judiska församlingen i Göteborg, även om han känner svenska judar som är aktiva där.

> ”De första åren ville jag inte ha någonting att göra med den. Jag är inte religiös. Jag behöver inte synagogan. Inte då och inte nu.”

Istället är just den israeliska identiteten av stor vikt. Han betonar framför allt den hebreiska språkgemenskapen, men också den starka kopplingen till Israel, med familj och släkt i landet, den

israeliska kulturen och inte minst matkulturen, samt ett mer israeliskt och sekulärt firande av högtider och minnesdagar: ”En israelisk chanukka är inte som en svensk chanukka”, säger han. Ytterligare något som Dani lyfter fram är att den obligatoriska militärtjänstgöringen, som en del av hans israeliska identitet, är något som har aktualiserats på senare tid, särskilt kopplat till 7 oktober och kriget i Gaza.

Förhållningssättet till den judiska församlingen har bestått under åren, men samtidigt har den 7 oktober inneburit att han deltagit i vissa manifestationer och minnesdagar som organiserats av församlingen, som till exempel för den israeliska gisslan som hölls i Gaza. Dani är medveten om den balansgång som judiska församlingen förväntas gå, det vill säga att av historiska skäl och på grund av att man utgör en minoritet fokusera på frågor som främst är inriktade på att främja judiskt liv och motverka antisemitism i Sverige, och därmed undvika frågor som är kopplade till israelisk politik och Israel-Palestina-konflikten.

Samtidigt har Dani känt ett ökat behov av att, just som israel, engagera sig i frågor med direkt koppling till Israel. Trots att han identifierar sig som vänsterliberal och sekulär jude har han tidigare inte varit speciellt politiskt aktiv i diasporan, inte med avseende på israelisk politik och inte heller inom svensk politik. När den israeliska regeringen initierade de omdebatterade juridiska reformerna i Israel i januari 2023 kände han att det var nödvändigt att agera. Han deltog i några mindre protester i Stockholm, bland annat utanför den israeliska ambassaden, skrev under upprop och anslöt sig till en rad olika transnationella israeliska plattformar och nätverk som mobiliserade i frågan. När han besökte Israel deltog han i protesterna där. Efter den 7 oktober fortsatte hans politiska engagemang, men nu mer kopplat till situationen för gisslan, den polariserade debatten i Sverige kring Israels agerande i Gaza och den tilltagande antisionismen och antisemitismen. Han deltog i manifestationer, protester och skrev opinionstexter, men tog också kontakt med politiker som på olika sätt lyfte frågan. Just dessa val av strategier möjliggjordes av att Dani behärskar svenska och har god kunskap om och förståelse av det svenska politiska systemet och civilsamhället, menar han själv. Dani stöttade också representanter från den israeliska diasporan som satte upp ett tält för den israeliska gisslan i samband med de pro-palestinska tältprotesterna i Vasaparken i Göteborg. Han deltog också i samtal med den israeliska civilsamhällesorganisationen Standing Together, som samlar judar och palestinier, när de var på besök i Göteborg i februari 2024.

Som israel i Sverige är han medveten om den ökade polariseringen och antisemitismen i samhället och politiken. Han har även själv blivit föremål för hatiska uttalanden och påhopp, såväl i fysiska möten med personer i offentliga miljöer och på sociala medier. Situationen påverkar också vardagslivet då han pratar hebreiska med sina barn, även utanför hemmet. Han betonar dock att han aldrig kommer att sluta tala hebreiska, något han också uppmuntrar sina barn att fortsätta med. Han påpekar att de olika antisemitiska och antisionistiska kommentarerna kommer från både höger och vänster, men han betraktar dem som kommer från vänster som mest svårhanterliga:

> ”Jag menar, jag tillhör vänstern, mina vänner är vänster, men efter den 7 oktober, mycket snart efter den 7 oktober, inte med nödvändighet efter det att Israel gick in i Gaza, så kan jag inte prata med många av dessa längre. De har försvunnit.”

Han påpekar också att han efter många år i Sverige är en del av och förstår den svenska kulturen:

> ”De [svenskarna] är annorlunda än oss israeler, vi bryr oss inte så mycket vad folk säger utan säger vad vi tycker. Också svenska judar är mer försiktiga, de har många känslor som har att göra med ”hur ser de på oss som judar?” Men jag tänker att kommer man från Israel då har man en annan relation till Israel.”

## Eyal – en transnationell israel

Eyal kom till Sverige för snart fem år sedan. Han är gift med en israelisk kvinna och de har tre barn i tonåren tillsammans. Han kommer från centrala Israel och arbetar inom hightechindustrin. Han fick ett jobberbjudande från ett företag i Stockholmsregionen och nu lever hela familjen i Sverige: ”Jag hade faktiskt knappt hört talas om Sverige, alltså jag hade hört om det, men aldrig tänkt tanken att jag skulle bo här.” Familjen har tidigare tillbringat fem år i ett östeuropeiskt land, då han sökt och fått arbete där. Barnen går i judiska skolan i Stockholm för att underlätta för dem att få israeliska vänner. Eyal och hans fru övervägde även att skicka barnen till internationella skolan. I familjen talar de hebreiska och barnen talar även svenska. Eyal följer framför allt israelisk media, och han och hans fru är en del av ett transnationellt nätverk av israeler. Eyal har ingen kontakt med judiska församlingen, men hans fru deltar sporadiskt i aktiviteter kopplade till församlingen och skolan. Deras umgänge består nästan uteslutande av israeler, medan barnen har ett bredare umgänge.

Eyal identifierar sig som israel, sekulär och befinner sig partiideologiskt mer till mitten eller höger. Han betonar att han befinner sig på en global arbetsmarknad och fortsätter:

> ”Jag är en gäst här. Det är inte ett land jag känner en stark koppling till. Vi vet inte om vi kommer att stanna.”

Eyal och hans fru bestämde sig för att flytta utomland för att de vill ha ett en förändring, ett äventyr, och tänkte att det kunde vara en bra erfarenhet för barnen att leva utomlands och lära sig engelska. Men Eyal och hans fru valde att inte återvända efter sina första år utomlands:

> ”Vi lämnade Israel innan de juridiska reformerna startade. Vi tänkte att det skulle bli en kortare utlandsvistelse. Men regeringens reformpaket blev en katalysator. Vi förstod att nu är det inte en bra tidpunkt för oss att återvända. Det är inte en bra plats för våra barn att växa upp på.”

Eyal har ingen kontakt med den judiska församlingen, som han menar sköter församlingen som ett ”företag” och inte representerar en judendom han känner igen sig i: ”Det är business, enbart business. Jag är inte van vid det. Då går jag hellre till chabad. De är mer autentiska och fokuserar mer på det judiska.”[17]

Han har svårt att förstå varför man som jude, eller israel, ska betala för att ingå i en judisk gemenskap och gå i synagogan eller delta i andra aktiviteter. Han känner igen mönstret från den judiska församlingen i det land där de tidigare bodde och menar att det är alltför mycket ”intern politik” inom församlingen, något han inte är intresserad av att delta i. Även där valde han att stå utanför, och istället umgicks han och familjen nästan uteslutande med andra israeler.

[17] Chabad är en chassidisk ortodox inriktning av judendomen. Rörelsen är mycket aktiv utanför Israel där de driver så kallade chabad-hus där judar kan delta i Shabbat-måltider, fira högtider och delta i undervisning. De försöker också aktivt förmå andra judar, som inte är religiösa, att praktisera judendomen. De intervjupersoner som nämner chabad är sekulära israeler, men föredrar den mer traditionella och ortodoxa inriktning inom judendomen som chabad företräder.

För Eyal spelar transnationella nätverk av israeler en viktig roll. På olika nätforum och i sociala medier delas erfarenheter och kontakter mellan israeler som bor och arbetar i olika länder och städer, företrädesvis i Europa. Precis som Eyal har de rört sig mellan olika länder som en del av den globala arbetsmarknaden. Efter den 7 oktober och kriget i Gaza, och som ett resultat av ökad antisemitism och protester mot Israel, har dessa nätverk använts för att stämma av kring hur det är att leva och arbeta i olika europeiska städer. Eyal resonerar kring vilka delar av Europa som det är enklast att leva i som israel idag. Medan Västeuropa, möjligtvis med undantag för Berlin och Amsterdam, anses vara svårt, är det enklare i Östeuropa:

> ”När vi levde där kunde jag fortfarande känna mig stolt som israel. Här är det raka motsatsen. De är mycket mer positiva till israeler, vår *chutzpa*.[18] Antisemitismen, den finns där, men den är mindre än i många andra delar av Europa. Det är en bra stad, för israeler.”

Eyal upprätthåller en israelisk och transnationell identitet utan större delaktighet i sitt nya land, varken i relation till svenska judar eller andra svenska sammanhang. Han kommer inte heller ur den delen av den israeliska befolkningen som har lämnat Israel av ideologiska skäl, även om de juridiska reformerna resulterade i att han och familjen inte återvände när det var tänkt, eller som har en bakgrund i arbetarsionismen eller kibbutzrörelsen. Eyal uttrycker det som:

> ”Jag är väldigt mycket emot de juridiska reformerna. Men jag är inte den typen av person som demonstrerar. Varken i Israel eller här.”

Han säger att han har valt att ha kontakt med främst israeler efter den 7 oktober. De är ett fåtal israeliska familjer som umgås. De få svenska vännerna försvann, även om kollegor och vänner i smyg hör av sig och visar sin sympati eller att säger att de stöttar Israel:

> ” Jag pratar inte med svenskar om den 7 oktober. Jag tror jag har förstått svenskar nu efter min tid i landet. Mina förväntningar på svenskar är väldigt låga nuförtiden.”

Han visar Davidsstjärnan som han bär runt halsen. Han säger att han aldrig har burit en sådan tidigare: ”Inte sedan min bar mitzva, när jag fick en av mormor, men nu kände jag att jag behövde en, brådskande.” Samtidigt påpekar han att han döljer den på gymmet, då det finns många personer med bakgrund i Mellanöstern där som kanske misstycker.

## Orna – en aktivistisk israel

Orna utvandrade till Berlin 2022 med sin man. Hon är skribent och konstnär från Tel Aviv. Orna talar tyska och hebreiska och ingår i ett stort nätverk av israeler i Berlin. Ornas dotter går i tysk skola, och varken familjen eller Orna har någon kontakt med tyska judar eller den judiska församlingen i Berlin. Däremot har de många tyska vänner och kollegor.

Orna identifierar sig som israel. Inte med staten Israel, men som israel, och de värderingar hon menar att Israel en gång stod för. Hon betonar att den judiska identiteten är mer eller mindre irrelevant för

[18] *Chutzpa* betyder ungefär fräckhet eller frimodighet. Det kan var både positivt och negativt beroende på sammanhang. Den positiva tolkningen avser en person som är orädd, inte låter sig tryckas ner och har civilkurage även när det är obekvämt eller riskabelt, medan den negativa tolkningen avser en person som är oförskämd och saknar rimliga gränser eller hyfs.

henne. Hon är sekulär och firar de viktigaste högtiderna med andra israeler, ibland även shabbat, men då på det ”sätt som man gör i Tel Aviv”, betonar hon. Hon bor i Kreuzberg och det företag inom kulturbranschen som hon driver har sina lokaler i Neukölln.

Hon har ingen kontakt med den judiska församlingen i Berlin, som hon menar är ”korrupt” och enbart upptagen av interna strider. Den är inte heller intresserad av att bygga en relation till den allt större israeliska diasporan.

> ”Vi tillhör fel grupp av judar,” säger hon och skrattar. ”Det är som två olika sorters grupper. Det finns många kulturella, religiösa och politiska skillnader mellan grupperna.”

Orna menar dock att det finns undantag, institutioner som under längre tid lyckats förena grupperna, som till exempel Fraenkelufer-synagogan i Kreuzberg. Församlingen är konservativ (masorti) men med en internationell prägel, gudstjänsterna är på hebreiska och den arrangerar program med tydlig koppling till israelisk kultur. Det har gjort den till en populär plats bland unga och familjer från bland annat Israel, vid sidan av tyska judar med ett längre förflutet i församlingen.

Orna är mycket politiskt aktiv. Hennes val att utvandra 2022 var politiskt motiverat. I Israel arbetade hon ideellt inom olika människorättsorganisationer och för att avsluta den israeliska ockupationen av Västbanken. I Berlin har hon varit drivande i protesterna mot de juridiska reformerna, och under de senaste tre åren har hon ingått i gruppen Israeler för fred (Israelis für Frieden) som betonar universella värden, såsom demokrati och respekt för minoriteters rättigheter, utifrån en israelisk kontext. Israeler för fred började tidigt protestera utanför det tyska utrikesministeriet en gång i veckan. Organisationen skiljer sig från många andra då det explicit handlar om att pressa framför allt den tyska regeringen till att förändra sin politik gentemot Israel, genom att peka på det man menar är ett glapp mellan Tysklands stöd för internationell rätt och stödet för Israels politik. Med tiden lades även kravet på att sluta förse Israel med vapen till. Gruppen är försiktig med att samarbeta med andra grupper, då det anses riskfyllt att samarbeta med andra grupper ”för du måste ta ansvar för allt de har gjort och allt de någonsin kommer att göra,” betonar Orna. För gruppen har det varit viktigt att förändra diskursen kring vem det är som uttalar sig och protesterar:

> ”… och att etablera ett tydligt perspektiv som innebär att det är israeler som protesterar som israeler och israeliska medborgare och inte som judiska israeler eller judar.”

Orna poängterar att det är helt orimligt att tyska judar ska hållas ansvariga för Israels politik. Hon ställer desto högre krav på israelerna i diasporan som hon menar borde vara mer aktiva i sina nya länder runt om i Europa för att bilda en opinion mot Israel och dess krigföring i Gaza. Därav ingår hon också i flera transnationella nätverk som samlar israeler. Samtidigt är Orna kritisk till att judiska församlingen och Judiska Centralrådet väljer att stötta grupper som till exempel Tillsammans (Zusammen), som kritiseras för att stå den israeliska staten och det israeliska diasporaministeriet nära. Orna fortsätter:

> ”Den 7 oktober var den bästa möjligheten någonsin för att rekrytera israeler för uppgifter och mål som de aldrig skulle ha arbetat för tidigare. De beskrivs som att de representerar den israeliska diasporan, men det gör de inte.”

Ytterligare en grupp som sticker ut i det tyska fallet är Judisk stämma (Jüdische Stimme), som av Orna beskrivs som en organisation på den yttersta vänsterkanten, ”mycket extrema och provocerande” och som valt att inte fördöma Hamas.

Orna berättar att hon i början försökte närma sig den judiska församlingen och tyska judar. Hon förstår erfarenheten av att vara en minoritet, förtryckt som i fallet med det ryska judarna, och med Förintelsen ständigt närvarande:

> ”Om du frågar mig så tror jag att många här har någon form av post-traumatisk bakgrund. De är väldigt rädda. Så ser jag det. Du vill vara på den säkra sidan.”

Hon fortsätter och säger att israeler kommer från en majoritetskultur och nu är de i minoritet men uppfattar sin israeliska identitet på ett helt annat sätt:

> ”Att växa upp i en majoritets- eller minoritetskultur innebär mycket olika saker för hur man hanterar den här typen av situation.” Hon fortsätter: ”Många av de israeler som invandrat till Berlin är mer kritiska mot staten och bryr sig mer om mänskliga rättigheter och rättvisa och är mer medvetna om palestinska eller andra narrativ.”

Orna anser att den ökade antisemitismen är oroväckande, inte minst i andra delar av Europa. Hon pekar på att frågan om antisemitism, hur många som utsätts för det, måste ställas i relation till vad som händer i Gaza. Hon menar att det finns antisemitism i alla delar av samhället, inte bara bland personer med muslimsk bakgrund, och att det verkligen hotet och mest hatfulla kampanjerna kommer från högerextremt håll. Hela ”i solidaritet med Israel, oavsett vad”-aspekten och debatten om antisemitism har kommit att bli ”mainstream”, menar hon.

# Sammanfattning och avslutande reflektioner

Den israeliska utvandringen har ökat under de senare åren, vilket aktualiserar en rad frågor rörande judisk identitet och israelisk diaspora. Det handlar dels om hur man ska se på den ökade andelen judar med israelisk bakgrund i relation till den judiska befolkningen i de länder som israelerna utvandrar till, dels om hur den israeliska diasporan hanterar en rad olika utmaningar i relation till både hemlandet och värdlandet.

Mot denna bakgrund är det huvudsakliga syftet med rapporten att bidra med ny kunskap om den israeliska diasporan, med särskilt fokus på Sverige och Tyskland, och att situera denna kunskap i det bredare forskningsfältet om diasporor. Rapporten bygger på statistiskt material, rapporter och andra sekundärkällor, samt på semistrukturerade intervjuer och etnografiskt fältarbete genomförda i Israel, Sverige och Tyskland. Analysen genomförs med idealtyper som analysmetod, där tre renodlade typer konstrueras utifrån det empiriska materialet. Idealtyperna gestaltas genom de fiktiva personerna Dani, Eyal och Orna, som representerar skilda förhållningssätt till de centrala temana identitet, mobilisering och antisemitism. Genom idealtyperna synliggörs såväl återkommande mönster som centrala skillnader inom den israeliska diasporan.

## Den israeliska diasporan – vilka, var och varför?

Sammantaget framträder ett förändrat migrationsmönster där israeler i allt större utsträckning söker sig till olika delar av Europa, snarare än till Nordamerika. Skiftet kan förstås utifrån tre samverkande faktorer. Den första är historisk och institutionell: många israeler har europeisk bakgrund och därmed möjlighet till europeiskt medborgarskap, samtidigt som etablerade diasporamiljöer i exempelvis Berlin och Amsterdam underlättar migration och integration. Den andra är pragmatisk: geografisk närhet, goda kommunikationer och förmånlig lagstiftning vad avser etablering och investering har gjort länder som Cypern och Grekland alltmer attraktiva. Den tredje rör upplevelser av antisemitism, antisionism och otrygghet som påverkar valet av destinationsland och i vissa fall bidrar till ett ökat intresse för länder i Central- och Östeuropa. Den israeliska diasporans geografi håller därmed på att förändras och diversifieras, där historiska band, praktiska förutsättningar och upplevd trygghet tillsammans formar nya migrationsmönster.

Den israeliska diasporan är inte representativ för befolkningen i Israel och de senaste årens utvandring skiljer sig från tidigare migrationsmönster. De som utvandrar är i högre grad unga, sekulära och högutbildade, ofta födda i Israel och inte sällan del av familjer, vilket har aktualiserat diskussionen om kompetensflykt. Samtidigt framträder en identitetsmässig komplexitet: den religiösa judiska identiteten tenderar att vara svagare än i Israel, medan den israeliska identiteten förblir stark. Att lämna Israel innebär således inte nödvändigtvis ett avståndstagande från en israelisk identitet, utan snarare att relationen till Israel som stat, samhälle och hemland omförhandlas i en transnationell kontext.

Samtidigt har motiven till utvandring förskjutits. Höga levnads- och boendekostnader är fortsatt betydelsefulla, men under senare år har politisk polarisering kring de juridiska reformerna samt en ökad upplevelse av otrygghet efter den 7 oktober 2023 och de efterföljande krigen fått större betydelse. Motiven varierar även i viss utsträckning beroende på individens politiska hemvist: medan personer som identifierar sig till vänster och i mitten främst betonar samhällsstyrning, de juridiska reformerna och framtidsutsikterna för sina barn, framhåller personer till höger istället höjda levnadskostnader och barnens framtidsutsikter. Parallellt har den tidigare cirkulära migrationen försvagats genom minskad återinvandring, vilket har aktualiserat frågan politiskt och föranlett statliga åtgärder för att stimulera israelers återvändande.

Den israeliska diasporan i Sverige och Tyskland återspeglar flera av de bredare migrationsmönster som diskuterats ovan, men skiljer sig samtidigt åt i omfattning och historisk utveckling. I Sverige är gruppen relativt liten och präglas både av en äldre migration, ofta kopplad till familjebildning, och en senare arbets- och studierelaterad migration. I Tyskland är diasporan betydligt större och har vuxit snabbt under 2000-talet, framför allt bland yngre, sekulära och högutbildade israeler. Politiska och säkerhetsmässiga förhållanden i Israel, det religiösa etablissemangets inflytande samt möjligheter till utbildning och professionell utveckling framträder som viktiga motiv till varför man väljer att lämna Israel. I båda länderna utgör israeler samtidigt en betydande del av den judiska befolkningen, vilket aktualiserar frågor om relationen mellan israelisk och judisk identitet, politisk mobilisering och erfarenheter av antisemitism.

# Den israeliska diasporan – identitet, mobilisering och antisemitism

De tre idealtyperna Dani, Eyal och Orna representerar tre distinkta typer med utgångspunkt i begreppen identitet, mobilisering och antisemitism, men även transnationalism. De tre idealtyperna visar därmed hur samma utveckling – den politiska krisen i Israel, den 7 oktober, kriget i Gaza och ökad antisemitism – ger upphov till olika strategier i diasporan: ökad integration och mobilisering, en starkare orientering mot transnationella nätverk respektive politisk aktivism.

Dani representerar en sedan länge etablerad israelisk diaspora där den israeliska identiteten kombineras med en stark förankring i det svenska samhället, medan den judiska identiteten tidigare haft en mer underordnad betydelse. Efter den 7 oktober har denna balans delvis förändrats: erfarenheter av antisemitism och att i högre grad betraktas som jude av omgivningen har förändrat hans förhållande till den judiska identiteten. Samtidigt har utvecklingen i Israel och Sverige bidragit till en ökad politisk mobilisering, från protesterna mot de juridiska reformerna till engagemang för gisslan och mot antisemitism. Hans långa erfarenhet av Sverige och förankring i det svenska civilsamhället innebär att mobiliseringen framför allt sker genom etablerade politiska och demokratiska kanaler. Antisemitismen leder således inte till ett tillbakadragande från det svenska samhället, utan snarare till ett tydligare offentligt engagemang och en förstärkt israelisk och judisk identitet.

Eyal representerar istället en mer transnationell israelisk identitet, präglad av rörlighet på en global arbetsmarknad och en begränsad identifikation med det svenska samhället och den organiserade judiska gemenskapen. De juridiska reformerna bidrog till familjens beslut att inte återvända till Israel,

men till skillnad från Dani omsätts det politiska missnöjet inte i aktiv mobilisering. Efter den 7 oktober har Eyal snarare vänt sig inåt mot israeliska och transnationella nätverk, samtidigt som kontakterna med det svenska samhället har försvagats. Erfarenheten av antisemitism och ett upplevt negativt förhållningssätt till Israel påverkar både hans vardag och syn på var familjen ska bo i framtiden. Att han för första gången sedan ungdomen bär en Davidsstjärna, men samtidigt ibland döljer den, illustrerar hur antisemitismen och antisionismen både stärker den judisk-israeliska identiteten och leder till strategier av försiktighet och socialt tillbakadragande.

Orna representerar slutligen en aktivistisk och tydligt transnationell diaspora där identitet och politiskt engagemang formas i relation till såväl Israel som Tyskland och bredare nätverk i Europa. Hennes israeliska identitet är stark men frikopplad från både den israeliska staten och en religiös judisk identitet. Till skillnad från Dani och Eyal utgör politisk mobilisering en central del av hennes diasporiska identitet: engagemanget riktas både mot den israeliska regeringens politik och mot den tyska regeringens stöd till Israel, samtidigt som hon betonar att mobiliseringen sker *som israel* snarare än som jude. Diasporan blir på så sätt inte en plats för politiskt tillbakadragande från Israel, utan en arena från vilken israelisk politik kan kritiseras och påverkas. Även hennes förhållningssätt till antisemitism präglas av denna position. Hon betraktar antisemitismen som ett reellt hot, men problematiserar samtidigt hur den definieras och används i både israelisk, tysk och europeisk debatt. Orna illustrerar därmed hur en transnationell israelisk identitet kan förena fortsatt stark anknytning till Israel med kritik av den israeliska staten, politisk mobilisering i värdlandet och ett kritiskt förhållningssätt till hur antisemitism förstås och hanteras.

# Avslutande reflektioner

Den israeliska diasporans tillväxt väcker avslutningsvis frågor som sträcker sig bortom israelisk utvandring och migrationsmönster. En central fråga är om vi bevittnar framväxten av en ny form av judisk diaspora i Europa – en israelisk diaspora som åtminstone delvis är här för att stanna. Det är i sig anmärkningsvärt att Europa, trots kontinentens historia och den ökade antisemitismen under senare år, har blivit en allt viktigare destination för israeler. Dessutom växer nya diasporamiljöer fram utanför de traditionella destinationerna som London, Berlin och Amsterdam, exempelvis i södra, centrala och östra Europa. Detta komplicerar bilden av relationen mellan antisemitism och israelisk invandring: ökad antisemitism innebär inte nödvändigtvis att israeler väljer bort Europa, men den kan påverka vilka länder och städer de väljer, hur de organiserar sina liv och hur öppet de uttrycker sin israeliska och judiska identitet.

Utvecklingen kan också få konsekvenser för det judiska livet i Europa. Israeler utgör redan en betydande och på flera håll växande andel av den judiska befolkningen. I Nederländerna har omkring en tredjedel av den judiska befolkningen minst en förälder född i Israel, medan motsvarande siffror för Norge och Finland uppskattas till omkring hälften respektive 40 procent (Staetsky 2025ab). Frågan är vad som händer när grupper som har vuxit upp som del av en judisk majoritet i Israel blir en del av en judisk minoritet i Europa. Som idealtyperna i rapporten illustrerar förhåller sig israeler inte självklart till etablerade judiska institutioner, religiösa praktiker eller diasporiska identiteter på samma sätt som andra europeiska judar. På längre sikt kan en växande israelisk närvaro därför komma att förändra såväl judiska församlingar som innebörden av judiskt liv i länder som Sverige och Tyskland. Samtidigt kan diasporavistelsen förändra israelerna själva: erfarenheten av att leva som

minoritet, möta antisemitism och förhålla sig till andra judiska grupper kan förstärka eller omforma en judisk identitet som tidigare varit underordnad den israeliska.

Hur bestående denna utveckling blir är emellertid en öppen fråga. Två övergripande scenarier kan urskiljas. I det första fortsätter utvandringen och den israeliska diasporan växer ytterligare. En sådan utveckling kan delvis förstås som en konsekvens av en globaliserad arbetsmarknad, med stora möjligheter att arbeta på distans, och Israels position som innovations- och hightechnation. Men när en oproportionerligt stor andel av dem som lämnar landet är högutbildade och socioekonomiskt starka aktualiseras samtidigt frågan om kompetensflykt (Rosenberg 2026; Weinreb 2025). Konsekvenserna är potentiellt inte enbart ekonomiska. Om de som lämnar i högre grad tillhör de sekulära och liberala grupper som förespråkar en liberaldemokratisk stat, en tydligare åtskillnad mellan religion och politik och en politisk lösning på Israel-Palestina-konflikten, kan utvandringen på längre sikt också påverka den politiska och sociala maktbalansen inom Israel.

I det andra scenariot visar sig den senaste utvandringen i högre grad vara tillfällig och följs av en återinvandring, i linje med israelers historiskt cirkulära migrationsmönster. Vilket av dessa scenarier som kommer att dominera avgörs sannolikt av ett flertal samverkande faktorer: den politiska utvecklingen i Israel, den israeliska regeringens relation till israeler bosatta i diasporan, det säkerhetspolitiska läget i regionen samt israelers erfarenheter av antisemitism och antisionism i sina nya hemländer.

Diasporan bör därför inte förstås som slutpunkten för en migrationsprocess. Som de tre idealtyperna i denna rapport illustrerar upprätthåller israeler bosatta utomlands starka sociala, kulturella och politiska band till Israel och fortsätter att, om än i varierande former och utsträckning, vara delaktiga i det israeliska samhällslivet och offentliga debatter. Ett exempel på detta är det ovanligt stora antalet israeler i diasporan som valde att flyga till Israel för att rösta i valet i oktober 2027. Gränsen mellan att lämna och att återvända är flytande. Den avgörande framtidsfrågan är därför inte hur många israeler som lämnar landet, utan om de betraktar sin utvandring som ett tillfälligt avbrott eller börjar se diasporan som sitt och sina barns permanenta hem.

# Referenser


Abramson, Yehonatan (2024). “Securitizing the nation beyond the state: diasporas as threats, victims, and assets”, *European Journal of International Relations* 30(1), 78–103.

Adamson, Fiona B. (2020). “Non-State Authoritarianism and Diaspora Politics”, *Global Networks* 20(1), 150-169.

Aggestam, Lisbeth, Schierenbeck, Isabell & Arne Wackenhut (2023). “Sweden, NATO and the role of diasporas in foreign policy”, *International Affairs* 99(6), 2367–2385.

Aizencang-Kane, Perla (2025). ”Crisis and Political Transnationalism: The Awakening of the Israeli Diaspora”, *Contemporary Jewry* 45(16).

Ali, Rahma (July 16, 2026). ”The quiet wave of Arab emigration from Israel: ‘Every day felt like I was on trial to prove I was a good citizen’ ”, *Forward*. (nerladdad 2026-07-21)

Amit, Hila (January 7, 2026). ”Why Israelis are leaving in record number”, *+972 Magazine*. (nerladdad 2026-07-20)

Ater, Itai (2026). ”Emigration from Israel Remains at Record Levels, New TAU Study Finds”. Tel Aviv: Tel Aviv University. (nerladdad 2026-09-09)

Bauböck, Rainer & Thomas Faist (red.) (2010). *Diaspora and Transnationalism: Concepts, Theories and Methods*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Ben-David, Dan (2019). ”Leaving the Promised Land. A look at Israel’s emigration challenge”, Shoresh Research Paper. Tel Aviv: Tel Aviv University. (nerladdad 2026-07-31)

Blander, Dana (October 7, 2026). ”The October 7 inquiry Israel still needs”. Jerusalem: The Israel Democracy Institute.

Boyd, Jonathan (2024). *Antisemitism in the aftermath of October 7: What do the data tell us, and what more do we still need to know?* London: Institute for Jewish Policy Research.

Brubaker, Rogers (2005). ”The ’Diaspora’ Diaspora”, *Ethnic and Racial Studies* 28(1), 1-19.

Carlsson, C. H. (2021) *Judarnas historia i Sverige*. Stockholm: Natur & Kultur.

The Center for the Study of Contemporary European Jewry & The Irwin Cotler Institute – Democracy, Human Rights, Justice (2026). *Antisemitism Worldwide Report for 2025*. Tel Aviv: Tel Aviv University.

Central Bureau of Statistics, Israel, No. 76 (CSB) (2025a). *Statistical Abstract of Israel*. Jerusalem: CSB.

Central Bureau of Statistics, Israel, 134/2025 (CSB) (2025b). *Media Release. Israel’s Independence Day 2025.* Jerusalem: CSB.

Central Bureau of Statistics (CSB) (10 November 2025c). 2010 – 2024 *ישראלים מהגרים לחו "ל*. Jerusalem: CBS.

Central Bureau of Statistics, Israel, No. 77 (CSB) (2026). *Statistical Abstract of Israel*. Jerusalem: CBS.

Diamant, Jeff. (March 17, 2023). "Anti-Jewish harassment occurred in 94 countries in 2020, up from earlier years". Washington: Pew Research Center.

Dori, Roni (23 April, 2026). "The repair here will take decades - I don't have that time anymore", *Calcalist*. https://www.calcalist.co.il/magazine/article/fv1pna0qb (nerladdad 2026-09-09)

El Sadi, Khalid (December 20, 2023). "Northern Cyprus Imposes Restrictions on Property Sales Amid Surge in Israeli and Jewish Buyers", *Middle East Eye*. (nerladdad 2025-10-10)

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Lena Wängnerud (2007). *Metodpraktikan*. Stockholm. Nordstedts Juridik.

European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) (2026). "Monitoring and recording antisemitism in the EU – State of play and ways forward". Luxembourg: FRA.

Freedom House (2026). "Freedom in the World 2026. Israel." https://freedomhouse.org/country/israel/freedom-world/2026 (nedladdad 2026-09-13)

Friesel, Evuatar & Monika Schwarz-Friesel (2023). "The Israelization of Jew-hatred and the concept 'antisemitism-light' ", *Israel Affairs* 29(1), 107–119.

Godwin, Matthew K. (2022). *Disaggregating Diasporas as a Force in Role Contestation: Mobilising the Marginalised in Foreign Affairs*. New York: Routledge.

Haklai, Oded (2024). "Spokes of Regime Change in Israel", *Israel Studies Review* 39(1), 1–19.

Halper, Yishai (October 24, 2025). "Heartbroken, These Israelis Moved to Greece – but the War Wouldn't Let Them Be", *Haaretz*.

Harpaz, Yossi (2019). *Citizenship 2.0: Dual Nationality as a Global Asset*. Princeton och Oxford: Princeton University Press.

Horst, Cindy (2018). "Making a Difference in Mogadishu? Experiences of Multi-Sited Embeddedness among Diaspora Youth", *Journal of Ethic and Migration Studies* 44(8), 1341–1356.

The Institute for National Security Studies (INSS) (July 1, 2026) "Findings of the National Security Survey: June 2026". Tel Aviv: Tel Aviv University.

Karlinsky, Nahum (red.) (2024). *The Modern Israeli and Palestinian Diaspora. A Comparative Approach.* Texas: University of Texas Press.

Karlinsky, Nahum & Amal Jamal (2024). "Introduction. Exile, Diaspora, Transnationalism: Israeli, Palestinian, and Other Diasporas in Comparative Perspective", i Karlinsky, N. (red.) *The Modern Israeli and Palestinian Diaspora. A Comparative Approach.* Texas: University of Texas Press.

Kemp, Andriana (2026). ”Privileged and Precarious: Tensions of Transnational Israeli Jewish Middle-Class Making in South Europe in Turbulent Times”, presentation vid workshop ”Israelis in Contemporary Europe”, Berlin, 15–16 februari, 2026.

Knesset News (June 16, 2026). ”Immigration Committee and Special Committee on Young Israelis hold joint debate on significant increase in the number of young people leaving Israel: ‘This is the destruction of Zionism’ ”, *The Knesset*. Jerusalem: Knesset. https://main.knesset.gov.il/en/news/pressreleases/pages/press16626a.aspx (nedladdad 2026-07-12)

Koinova, Maria (2021). *Diaspora Entrepreneurs and Contested States.* Oxford: Oxford University Press.

Kranz, Dani (2015). *Israelis in Berlin. Wie viele sind es und was zieht sie nach Berlin?* Bertelsmann Stiftung. (nedladdad 2026-08-14) (på tyska)

Kranz, Dani (2016). “Forget Israel – The Future is in Berlin! Local Jews, Russian Immigrants, and Israeli Jews in Berlin and across Germany”, *Shofar* 34(4), 5–28.

Lemkin Institute (July 4, 2025). “ ‘Settlement in all but name’: Cyprus on alert over high influx of Israeli citizens”, *The Cradle*. (nedladdad 2026-08-20)

Lindholm Schulz, Helena (2003). *The Palestinian Diaspora. Formation of identities and politics of homeland*. London, New York: Routledge.

Mattsson, Christer, Andersson Malmros, Robin & Morten Sager (red.) (2024). *Antisemitism i Sverige efter den 7 oktober. Upplevelser och konsekvenser.* Göteborg: Segerstedtinstitutet, Göteborgs universitet.

Mattsson, Christer, Andersson Malmros, Robin & Thomas Johansson (red.) (2025). *Den levda demokratins utmaningar. Extrema rörelser, antisemitism och prevention.* Göteborg: Bokförlaget Korpen.

Moreno, Aviad, Itamar Radai & Julia Mirsky (2026). ”Return and beyond: circular and onward migration in the Israeli context”, *Journal of Modern Jewish Studies*. https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1080/14725886.2026.2692999

OECD (November 3, 2025). ”International Migration Outlook 2025 – Israel”. (nedladdad 2026-07-20)

Orjuela, Camilla, Wackenhut, Arne & Nicole Hirt (2024). ”Authoritarian States and Their New Generation(s) Diasporas: An Introduction”, *Globalizations* 22(1), 1–17.

Oz-Salzberger, Fania (2001). *Israelis in Berlin*. Berlin: Jüdischer Verlag. (på tyska)

Persson, Anders (2024). “Antisemitism, gråzon eller legitim kritik av Israel: Var går gränserna?” i Mattsson, C. et al. (red.) (2024). *Antisemitism I Sverige efter den 7 oktober. Upplevelser och konsekvenser*. Göteborg: Segerstedtinstitutet, Göteborgs universitet.

Rebhun, Uzi (2024). “The Israeli Jewish Diaspora: A Sociodemographic Portrait”, i Karlinsky, N. (red.) *The Modern Israeli and Palestinian Diaspora. A Comparative Approach.* Texas: University of Texas Press.

Rebhun, Uzi, Kranz, Dani & Heinz Sünker (2022). *A Double Burden. Israeli Jews in Contemporary Germany.* New York: SUNY Press.

Ritzmann, Alexander (2025). ”The Role of Antisemitism in the Mobilization to Violence. From Incident Response to Strategic Disruption”. Berlin: Counter Extremist Project (CEP).

Rosenberg, David (May 16, 2026). ”Could Brain-drain Leave Israel Brain-dead?”, *Haaretz*.

Rudberg, Pontus & Isabella Pistone (2025). “Antisemitismens förändrade landskap i Sverige – Israeliseringen av svensk antisemitism efter 7 oktober”, i Mattsson, C. et al. (red.) (2025) *Den levda demokratins utmaningar. Extrema rörelser, antisemitism och prevention.* Göteborg: Bokförlaget Korpen.

Sand, Shlomo (October 10, 2014). “I wish to Resign and Cease Considering Myself a Jew”, *Guardian Weekly*. (nedladdad 2026-09-21)

Schierenbeck, Isabell (2025). *Vändpunkt Tel Aviv. Det tyska arvet, kärleken och politiken*. Stockholm: Ordfront Förlag.

Schierenbeck, Isabell, Aggestam, Lisbeth & Arne Wackenhut (2026). “Identity, homeland and transformative events: diaspora mobilization among Jews and Israelis in Sweden, *Israel Affairs* 32(2), 250–273.

Schierenbeck, Isabell (2026). “The Judicial Reforms and the Protest Movement in Israel”, i Aggestam, K. (red.) *Democratic Backsliding in Israel and the Elusive Peace*. Berlin: Springer.

Schwarz-Friesel, Monika (2020). “Antisemitism 2.0” – The Spreading of Jew-hatred on the World Wide Web” i Lange, I.A. et al. (red.) *Comprehending and Confronting Antisemitism: A Multi-Facetted Approach.* Berlin: De Gruyter.

Shain, Yossi & Aharon Barth (2003). “Diasporas and International Relations Theory”, *International Organization* 57(3), 449–479.

Staetsky, Daniel (January 2025a). *Jews in the Netherlands in the 2020s: Fifty years of stability and ‘Israelisation’*. London: Institute for Jewish Policy Research.

Staetsky, Daniel (March 2025b). *Israelis abroad: The transformation of the Jewish Diaspora?* London: Institute for Jewish Policy Research.

Staetsky, Daniel (2026), personlig e-post kommunikation, 2026-07-22 och 2026-09-04.

Stavrou, David (2020). *Leaving Zion: Israeli Diaspora in Europa.* Haifa: Pardes. (på hebreiska).

Stub, Zev (October 20, 2025a). ”Hidden cost of war: 125,000 Israelis emigrated between 2022 and 2024”, *Times of Israel*.

Stub, Zev (December 31, 2025b). ”More than 69,000 Israelis left Israel in 2025, as population reached 10.18 million”, *Times of Israel*.

Sökefeld, Martin (2006). “Mobilizing in Transnational Space: A Social Movement Approach to the Formation of Diaspora”, *Global Networks* 6(3), 265–284.

Tellander Ebba & Cindy Horst (2019). “A Foreign Policy Actor of Importance? The Role of the Somali Diaspora in Shaping Norwegian Policy Towards Somalia”, *Foreign Policy Analysis* 15(1), 136–154.

Turhan, Ebru & Kai Oppermann (2026). “Conceptualising transnational politicisation in international affairs: the Turkish diaspora in Germany and the politicisation of German-Turkish relations”, *Journal of International Relations and Development* 29(11).

UN News (January 25, 2021). ”Rise in antisemitism during pandemic shows we can never let down our guard: UN chief”. (nedladdad 2026-07-20)

V-Dem Institute. (2026). ”Unraveling The Democratic Era? Democracy Report 2026.” Göteborg: V-Dem Institute, Göteborgs universitet.

Wackenhut, Arne & Lisbeth Aggestam (2026). ”External Voting in Times of Diplomatic Tensions: The Turkish Diaspora in Sweden, NATO, and the 2023 Presidential Elections”, *Nordic Journal of Migration Research* 16(4), 1-19.

Weinreb, Alex (December 2025). *Israel 2025: A Demographic Crossroad.* Jerusalem: Taub Center for Social Policy Studies in Israel.

Yohanani, Lior, Hermann, Tamar, Orly Sapozhnikova, Inna, Kaplan, Yaron & Maxim Kaplan. (December 3, 2025). ”Stay or Go? A Mapping of the Views and Considerations of Israelis in Relation to Moving Abroad”. Jerusalem: The Israel Democracy Institute.

# Bilaga A

## Intervjupersoner

| Person | Kön | När invandrat | Plats | Datum |
|---|---|---|---|---|
| A | man | +20 år | Göteborg | 2024-01-23 (intervju) |
| B | man | +20 år | Stockholm | 2024-01-24 (intervju) |
| C | man | +20 år | Göteborg | 2024-03-03 (samtal i fält) |
| D | man | +20 år | Stockholm | 2024-01-25 (samtal i fält) |
| E | kvinna | +20 år | Göteborg | 2026-07-15 (samtal i fält) |
| F | man | -5 år | Stockholm | 2025-03-11 (intervju) |
| G | kvinna | -5 år | Göteborg | 2025-03-19 (intervju) |
| H | man | -5 år | Göteborg | 2025-03-13 (intervju) |
| I | man | född i Sverige | Stockholm | 2024-01-19 (intervju) |
| J | kvinna | född i Sverige | Stockholm | 2024-01-19 (intervju) |
| K | kvinna | -5 år | Göteborg | 2024-05-31 (samtal i fält) |
| L | kvinna | +10 år | Berlin | 2024-09-20 (intervju) |
| M | man | -3 år | Berlin | 2024-10-03 (intervju zoom) |
| N | man | +20 år | Berlin | 2024-09-18 (intervju) |
| O | man | -3 år | Berlin | 2024-09-26 (intervju) |
| P | kvinna | + 10 år | Berlin | 2024-09-19 (intervju) |
| Q | kvinna | +20 år | Berlin | 2024-09-25 (intervju) |
| R | kvinna | 15 år | Berlin | 2024-09-24 (intervju) |
| S | kvinna | -3 år | Berlin | 2024-09-24 (samtal i fält) |
| T | kvinna | | Tel Aviv | 2023-02-18 (samtal i fält) |
| U | man | | Tel Aviv | 2026-07-01 (samtal i fält) |